

Олександр Миколайович Храмцов

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

**ЩОДО ПСИХІЧНОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТА
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ**

Захист громадської безпеки та публічного порядку повинен починатися з належного забезпечення захисту фізичної та психічної недоторканності особи. Право на недоторканість є природним правом кожної людини. Воно включає в себе право як на фізичну, так і психічну недоторканість. Це право характеризується трьома взаємопов'язаними елементами. Їх ще називають можливості-правомочності: 1) право на позитивні дії, тобто право користуватися й розпоряджатися своїм тілом, окремими його органами і тканинами, право вільно здійснювати вчинки відповідно до власної свідомості та волі; 2) право вимагати від інших суб'єктів виконання їх юридичного обов'язку не втручатися в фізичну та психічну складову особи без її дозволу, не допускати будь-якого негативного фізичного та психічного впливу на людину; 3) право на державний захист у різних формах (в тому числі і кримінально-правовими засобами) від неправомірних посягань на фізичну та психічну складову особи.

На відміну від фізичної, психічна недоторканість людини захищається нормами кримінального права недостатньо. Так в діючому законодавстві прояви психічного насильства в основному обмежуються лише різними погрозами. Український законодавець не виключає кримінальної відповідальності навіть за вбивство за допомогою психічного впливу в інформаційній формі, але далі цього визнання справа не пішла. Відсутні кримінальні провадження, вироки по таким злочинам. І це не обумовлено

відсутністю таких суспільнонебезпечних діянь. Причиною цього є відсутність наукових методик розслідування і недостатність необхідних для цього знань у практичних працівників органів правопорядку. Для усунення таких проблем необхідні ґрунтовні кримінально-правові, кримінологічні та інші комплексні дослідження.

Право на психічну недоторканість є важливим особистим немайновим правом людини. Воно розуміється як суб'єктивне, особисте, немайнове право людини на забезпечення недоторканості природного протікання психічних (інтелектуальних, вольових та емоційних) процесів від негативних протиправних впливів з боку інших осіб. Саме це особисте немайнове право є об'єктом кримінально-правової охорони.

Ми вважаємо, що підхід, який визнає об'єктом злочину саме суспільні відносини є найбільш обґрунтованим. Тобто, всі об'єкти охоплюються елементами суспільних відносин: предметом, суб'єктами та соціальним зв'язком (права та обов'язки). Разом з тим, наголошуємо, що на сьогодні зберігається нагальна потреба в проведенні комплексних соціально-правових досліджень проблеми об'єкта злочину. Вони повинні бути спрямовані на визначення його змістовних характеристик, структури, механізму заподіяння шкоди чи створення загрози заподіяння такої шкоди, чіткого розмежування об'єкта та предмета злочину.

Суспільно небезпечне діяння може впливати на різні елементи суспільних відносин: їх предмет, суб'єктів або соціальний зв'язок. Той елемент суспільних відносин на який впливає злочинець в теорії називають предметом злочинного впливу. Психічна недоторканість як складова частина суспільних відносин характеризує їх соціальний зв'язок, а саме право людини на психічну недоторканість від суспільно небезпечних посягань.

Таким чином, психічна недоторканість як об'єкт злочину – це суспільні відносини, які забезпечують недоторканість природного протікання психічних (інтелектуальних, вольових та емоційних) процесів в організмі людини від негативних протиправних впливів з боку інших осіб. Психічна недоторканість –

це не тільки природне, суб'єктивне немайнове право людини і громадянина, а і фактичний стан захищеності психіки людини від злочинних посягань.

В цьому напрямку останнім часом достатньо багато зроблено українським законодавцем. Але цього явно недостатньо. Ми сподіваємося, що ці недоліки будуть усунені в новій редакції законодавства про кримінальну відповідальність, над якою почали працювати провідні українські фахівці.